

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Göteborgs universitet

Rektor

rektor@gu.se

Dnr: GU 2019/56

Utbildningsdepartementet

Remissvar – Internationaliseringsutredningens slutbetänkande ”Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige” (SOU 2018:78)

Inledning

Göteborgs universitet inkommer härmed med synpunkter på Internationaliseringsutredningens slutbetänkande *Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige* (SOU 2018:78).

Göteborgs universitet har tidigare fått möjlighet att inkomma med synpunkter på Internationaliseringsutredningens delbetänkande *En strategisk agenda för internationalisering* (SOU 2018:3). I universitetets remissvar lyftes bland annat fram att universitetet instämmer i utredningens breda definition av internationaliseringsbegreppet samt övertygelsen om att internationalisering inte är ett självändamål utan ett verktyg för att öka kvaliteten i universitetets samlade verksamhet.

I samband med att Göteborgs universitet nu har getts möjlighet att ge synpunkter på slutbetänkandet *Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige* (SOU 2018:78) vill universitetet framföra att utredningen har genomfört sitt arbete med en föredömlig öppenhet samt på ett lyhört sätt löpande fört en dialog med sektorn.

Sammantaget är utredningens slutbetänkande såväl som delbetänkande vällovlig i sina ambitioner. Många av förslagen kommer att bidra till förbättringar i både samordning och i den verksamhet som utövas.

Slutbetänkandet berör i huvudsak åtgärder för att öka Sveriges attraktivitet som studiedestination och kunskapsnation. Göteborgs universitet är överlag positivt inställt till förslagen. En övergripande aspekt av utredningen handlar om samverkan mellan myndigheter och andra aktörer bland annat i syfte att effektivisera processer. Universitetet stödjer detta tillvägagångssätt och menar att samordning bör vara högt prioriterat för att undvika en intern konkurrens som missgynnar det gemensamma målet; ökad kännedom och attraktionskraft.

Utredningens fokus är internationalisering av utbildning och som helhet hade det varit önskvärt om betänkandet till en högre grad även hade diskuterat internationalisering av forskning, forskarutbildning och samverkan.

Universitetet saknar en fördjupad diskussion om hållbarhet och hållbar internationalisering samt de möjligheter som digitalisering ger i form av virtuella möjligheter till mobilitet och

internationalisering, inte minst i relation till Agenda 2030 och behovet av färre miljöbelastande resor.

Universitetet hade gärna sett en diskussion om internationella rankingars betydelse för ökad synlighet och attraktionskraft då rankingar är av betydelse för internationella studenters val av studiedestination. Vidare är utfallet i rankingar i många fall beroende av forskningens och personalens internationella genomslag och synlighet. Resonemang på temat vore önskvärt.

Slutbetänkandet är mycket ambitiöst och resurskrävande och universitetet välkomnar en fördjupad diskussion om varifrån resurserna ska tas.

Nedan kommenterar Göteborgs universitet kapitelvis utredningens förslag.

Kapitel 3. Kännedomen om Sverige som kunskapsnation och kunskap om omvärlden

Universitetet delar utredningens bedömning att satsningar på lärosätenas internationalisering är av stor vikt i syfte att stärka Sveriges position som kunskapsnation. Även utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv är det väsentligt att Sverige är en attraktiv arbetsmarknad för utländska forskare och experter. Universitetet välkomnar ett vidareutvecklat resonemang kring vilka konkreta medel och incitament som ska göra Sverige till ett konkurrenskraftigt alternativ för utländska forskare och experter. I detta sammanhang kan det vara intressant att peka på de åtgärder som Vetenskapsrådet presenterat i sin rapport *"Svenskt deltagande i Europeiska forskningsrådet"*, vilken är en analys av svenskt minskat deltagande i ERC (European Research Council). I rapporten diskuteras hur Sverige tydligare kan synliggöras och profileras som en attraktiv värdsnation för internationella forskare som har eller står i begrepp att söka ERC-bidrag. De åtgärder som presenteras kan säkerligen anammas ur ett bredare perspektiv.

I en föränderlig omvärld är internationellt orienterad omvärldsbevakning och omvärldsanalys viktiga delar i lärosätens strategiska arbete. Detta är resurskrävande för varje enskilt lärosäte och universitetet är därför positivt till förslaget om ett utökat uppdrag på nationell nivå. Det är angeläget att det tas ett helhetsgrepp i syfte att agera mer strukturerat, effektivt och samordnat. Universitetet välkomnar en tydligare definition av vad som avses med omvärldsbevakning och omvärldsanalys. Här är det väsentligt att föra en nära dialog med lärosätena vad gäller vilken omvärldsbevakning- och analys som lärosätena har behov av.

Göteborgs universitet instämmer i vikten av en utökad och förstärkt utlandsnärvaro för svensk högre utbildning och forskning. Det är angeläget att definiera hur de olika organisationsformerna utomlands ska verka i förhållande till varandra samt att tydliggöra deras uppdrag i syfte att använda dem på bästa möjliga sätt. Det är även betydelsefullt att precisera formerna för utlandsaktörernas nära samarbete med svenska lärosäten för att tillvarata lärosätenas intresse och behov. Förslagen gällande en utökad utlandsorganisation ter sig kostsamma och universitetet vill framhålla att finansiella resurser inte bör tas från befintliga medel utan att det är rimligt att finansieringen tas från annat än anslagsmedel.

Universitetet ställer sig bakom förslaget om ett ökat anslag till Svenska institutet för kommunikation och marknadsföring då resultatet blir mer professionellt och kostnadseffektivt om det samordnas på nationell nivå. Det utökade uppdraget att marknadsföra och kommunicera Sverige som "Kunskapsnation" och inte bara "Studiedestination" är värdefullt. Detta uppdrag behöver ges tydliga mål och en definierad målgrupp för att insatserna ska ge full effekt och för att målen ska vara mätbara. Det bör också ske i nära dialog med lärosätena.

Vad gäller förslaget på pilotprojekt med internationella postdokanställningar inom humaniora anser universitetet att 50 miljoner kronor är en i sammanhanget stor summa. Universitetet ser gärna en genomarbetning av förslaget samt konkretisering vad gäller förväntade effekter på ökad kännedom om Sverige som kunskapsnation och studiedestination.

Kapitel 4. Samordning mellan myndigheter

Universitetet vill särskilt framhäva vikten av att förvaltningsmyndigheter samarbetar och samverkar i syfte att nå målet om att myndighetsstödet ska vara anpassat efter lärosätens behov. Samarbete mellan myndigheter är även en mycket viktig del i hur internationell personal uppfattar mottagandet och hur lätt det är att vara gäst eller etablera sig i Sverige. Universitetet är positivt till förslagen om en myndighetsövergripande struktur med tydligt mandat för att samordna berörda myndigheter och undanröja hinder.

Göteborgs universitet är positivt till skapandet av en plattform för samordning av frågor som påverkar internationalisering inom högre utbildning, forskning och forskningsnära innovation. Samordning av internationaliseringsfrågor i kombination med en välutvecklad myndighetssamverkan spelar en viktig strategisk roll. Plattformens uppdrag och mandat behöver preciseras för att plattformen ska kunna fungera som ett effektivt och ändamålsenligt forum för svensk högre utbildning och forskning. Universitetet stödjer vidare att det skapas och vidareutvecklas undergrupperingar med särskilda expertkompetenser med bäring på lärosätens internationaliseringsarbete. Ett betydande problem vid internationell rekrytering av studenter, lärare och doktorander är bostadsbristen som råder i storstadsregionerna. Plattformen för internationalisering och/eller en undergruppering bör arbeta aktivt med förslag på hur bostadsproblematiken kan lösas.

Universitetet anser att utredningen bör se över den föreslagna lärosätesrepresentationen som i förslaget endast uppgår till två representanter. Hur endast två representanter ska kunna företräda hela högskole- och universitetssektorn ställer universitetet sig mycket tveksamt till. Istället bör utgångspunkten vara att lärosätena ska ha ett stort inflytande på den föreslagna i plattformen för internationalisering.

Kapitel 5. Att komma som avgiftsskyldig student till svenska universitet och högskolor

Göteborgs universitet instämmer i förslagen som rör förenkling och effektivisering av processen att komma till Sverige som avgiftsskyldig student. Det är av yttersta vikt att förenkla processen och att förkorta handläggningstider och ansökningstider. Relaterat till denna fråga är betydelsen av resurser för att kunna skapa moderna digitala tjänster och verktyg. Det anses vidare angeläget att UHR och lärosätena analyserar antalet obehöriga sökande. Analysen bör följas av åtgärdsrekommendationer för att minska andelen obehöriga sökande.

Kapitel 6. Migrationsrättsliga aspekter

Göteborgs universitet välkomnar utredningens förslag på hur Migrationsverkets handläggningstider kan förkortas då det är av yttersta vikt för att Sverige ska kunna attrahera internationell kompetens. Det är angeläget att prioritera denna typ av frågor innan det görs betydande satsningar på att öka antalet sökande studenter. Personer som kommer i kläm, t.ex. med långa handläggningstider för att förnya sitt uppehållstillstånd, är skadligt för Sveriges rykte. För att uppnå ökad internationalisering och säkerställa rättssäkerheten för de sökande är det påkallat att se över det komplicerade regelverket för vistelsetider för doktorander och gästdoktorander från tredje land.

Universitetet ställer sig bakom utredningens förslag att universitet och högskolor certifieras

för att kunna bedöma studieavsikt inför Migrationsverkets beslut om uppehållstillstånd för studier. Förslaget behöver dock utredas noggrant för att garantera rättssäkerheten. En argumentation behöver också föras där det framgår vilka vinster som skulle motivera denna tillkommande uppgift på lärosätena. Att utvärdera förändringarna och inleda ett arbete för att även inkludera forskning och arbetstillstånd bör prioriteras. Universitetet anser även att det är önskvärt att kunna bevilja utökade tidsperioder vid beslut om uppehållstillstånd. Ett exempel är den jämförelsevis korta tid om sex månader som utländska studenter och forskare kan få uppehållstillstånd för att söka arbete efter avslutade studier.

Universitetet ställer sig positivt till utredningens förslag på hur informationsöverföringen mellan lärosätena och Migrationsverket skulle kunna underlättas.

Kapitel 7. Avgifter för studier

Utredningen framför att full kostnadstäckning fortsatt bör gälla som princip för prissättning av studieavgiften och att svenska lärosäten måste bli betydligt bättre på att kommunicera vad som ingår i studieavgiften. Göteborgs universitet delar denna syn och ser positivt på att det ställs ökade krav på att redovisa för sökande vad som ingår i studieavgiften. Dock är det inom många verksamheter svårt att redovisa vad en utbildning kostar. Universitetet anser vidare att det kan vara problematiskt att kostnader för kommunikation och marknadsföring belastar de studenter som väljer att studera i Sverige och att det är en pedagogisk utmaning att redovisa det som en kostnad som ska ligga på studenternas utbildning.

Universitetet står bakom utredningens förslag att det ska framgå av studieavgiftsförordningen att den avgörande tidpunkten för om en person är studieavgiftsskyldig är vid utbildningens start. Det blir tydligare för studenterna och lärosätena och en viktig del av detta är att utbildningsstart är konstant medan antagningstillfällen kan variera.

Universitetet stödjer förslaget att upphäva bestämmelsen i studieavgiftsförordningen om att studieavgiften ska vara densamma för alla studieavgiftsskyldiga studenter som går samma utbildning vid samma tillfälle. Ändringen stämmer överens med hur studieavgiftsskyldiga studenter vid Göteborgs universitet hanteras i dagsläget, exempelvis vid studieuppehåll.

Universitetet delar utredningens uppfattning att det ska bli tvingande för ett lärosäte att betala tillbaka hela eller del av studieavgiften om studenten är förhindrad att delta i utbildningen på grund av att uppehållstillstånd inte beviljas eller förlängs, eller av personliga skäl såsom egen sjukdom eller sjukdom i familjen. Det ses även som positivt att lärosätena får betala tillbaka hela eller del av studieavgiften om det finns särskilda skäl. Angående administrativ avgift vid återbetalningar anser universitetet liksom utredningen att lärosätena istället bör inkludera kostnader för återbetalning i studieavgiftsverksamheten som helhet.

Universitetet stödjer att bestämmelserna om avstängning på grund av utebliven betalning i studieavgiftsförordningen upphävs samt att det i förordningen istället anges att en student som inte har betalat studieavgift för en kurs inte får registrera sig på kursen förrän avgiften är betald. Universitetet delar utredningens bedömning att avstängning är en alltför hård konsekvens som dessutom kan hindra studenter som vill eller måste avsluta pågående studier innan de kan gå vidare i utbildningen.

Kapitel 8. Stipendier och annan finansiering av tredjelandsstudenter

Den föreslagna utökningen av stipendieprogram är positiv och Göteborgs universitet stödjer att ha både nationella stipendier och medel till egna lärosätesspecifika stipendier. Det är även

angeläget att låta stipendierna täcka både studieavgifter och levnadskostnader.

Universitetet välkomnar det flaggskeppsstipendium som föreslås i utredningen. Om beslut fattas om ett sådant stipendium är det viktigt att utforma en strategisk kommunikationsplan för att maximera det positiva varumärkesbyggandet som ett sådant stipendieprogram medför.

Universitetet hade gärna sett ett mer omfattande resonemang om ett stipendieprogram riktat till studenter i länder där den akademiska friheten och yttrandefriheten är satt på undantag - 'Students at Risk'. Göteborgs universitet drev för ett antal år sedan frågan om att inrätta ett sådant program på nationell nivå. Här finns mycket att lära av den norska förlagan och bevakning bör också göras av det försök till inrättande av en europeisk motsvarighet som drivs från studenthåll med SAIH (Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond) i spetsen. I detta arbete kan även den svenska sektionen av Scholars at Risk vara en ingång. Sektionen koordineras från Göteborgs universitet.

Även en diskussion om stipendier för nyanlända vore önskvärd.

Gällande delarna om stipendier för studenter från biståndsländer välkomnas en utbyggnad av Linnaeus-Palme programmet. Programmet lämpar sig väl för kortare utbyten samt för de utbildningar som avser yrkesexamina där antalet utbyten traditionellt är få.

Avdragsrätt för donationer för stipendier är intressant i syfte att stimulera näringslivets bidrag och möjliggöra en ökad samverkan mellan företag och internationella studenter via praktik.

Utredningen föreslår att lärosätena får använda upp till 0,3 procent av anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå för att sätta ner studieavgiften för tredjehandsstudenter i särskilda fall. Universitetet anser att det är positivt att det skjuts till medel och ställer sig bakom en ökad flexibilitet men anser inte att det ska ske på bekostnad av befintliga anslagsmedel till utbildning.

Kapitel 9. Internationella studenters rättsliga ställning och möjlighet till inflytande

Universitetet är positivt till förslaget om ett utvidgat studentbegrepp som även omfattar de som bedriver studier inom ramen för ett utbytesavtal eller avtal om beställd utbildning. Det är viktigt att internationella studenter har samma formella rättigheter och skyldigheter som nationella studenter. Inresande studenter är viktiga aktörer i internationalisering på hemmaplan och en förutsättning för att stärka deras möjlighet att bidra till kvalitet i utbildning och forskning är att de ges konkret möjlighet till studentinflytande. Detta ligger även väl i linje med Göteborgs universitets policy för breddad rekrytering och breddat deltagande som framhåller bl.a. att universitetet ska vara tillgängligt och inkluderande.

Kapitel 10. Beställd utbildning och uppdragsutbildning

Universitetet välkomnar de förtydliganden som föreslås i Högskolelag och förordning avseende definitionen av student och vad som gäller för uppdrags- och beställd utbildning. Förslagen tydliggör delar av regelverket som idag är gråzoner och leder till osäkerhet för studenter och lärosäten. Universitetet stödjer även förslaget att i förordningen om uppdragsutbildning ange att uppdragsutbildning åt icke-offentliga uppdragsgivare även får avse utbildning som behövs inom internationellt utvecklingssamarbete eller humanitärt bistånd.

Ärendets beredning

Universitets svar har beretts av International Centre vid gemensamma förvaltningen. Samtliga

fakulteter och institutioner samt andra berörda enheter inom universitetet har fått möjlighet att inkomma med synpunkter. Det slutgiltiga förslaget har diskuterats i universitetets ledningsråd och därefter fastslagits av rektor.

Eva Wiberg, rektor